

СУЧАСНІ ФОРМИ РОБОТИ В БІБЛІОТЕКАХ (інформація до словника успішного бібліотекаря)¹

ВИКЛИКИ, що постають сьогодні перед публічними бібліотеками, змушують їх шукати сучасні форми роботи для урізноманітнення, вдосконалення своєї діяльності. У цій публікації ми продовжуємо ознайомлювати з цікавими формами роботи та засобами, що використовуються в практиці окремих бібліотечних закладів. Завдяки актуальному змісту, творчому підходу та нетрадиційним назвам, ці форми роботи сприяють зацікавленню наявних користувачів і залученню до бібліотек нових відвідувачів.

Матеріал підготовлено на основі аналізування та узагальнення інформації з професійної періодики, бібліотечних сайтів, інших ресурсів Інтернету (див. список використаних джерел).

До відома читачів: матеріали стосовно нових форм роботи мають оглядовий, інформаційний характер і їх використання не є обов'язковим.

Бібліобар – форма заходу, під час якого у вигляді «частування» пропонуються різноманітні книги та/або періодичні видання. Користувачі можуть підійти до «барної стійки» і вибрати те, що їм до вподоби. Інколи відвідувачам, крім книжкового «частування», пропонують каву, чай, солодощі, фрукти.

Бібліографічна мозаїка – форма представлення довідково-бібліографічного апарату бібліотеки в цілому або ж певної групи бібліографічних матеріалів (бібліографічних покажчиків, путівників, списків, нарисів, оглядів, дайджестів тощо) у паперовій або електронній формах із метою популяризації їх як джерел ефективного пошуку інформації для користувачів бібліотеки.

Бібліографічний бієнале (від італ. *biennale* – дворічний) – виставка чи фестиваль бібліографічних та інформаційних ресурсів (традиційних та/або електронних), продукції та послуг бібліотеки, що проводиться один раз на два роки. Вони можуть бути тематичними (музейно-бібліографічні, художньо-бібліографічні, музично-бібліографічні та ін.). Виставки і фестивалі, котрі проходять раз на три роки, мають назву трієнале (від італ. *triennale* – трирічний).

Бібліокараван – цикл виїзних заходів, виставок, оглядів тощо, зазвичай об'єднаних певною темою, що організовуються з метою представлення в різних організаціях і установах. Спрямований на підвищення інтересу громади до бібліотечної інформації та послуг, популяризацію бібліотечних ресурсів з обраної теми. Програма бібліокаравану розробляється відповідно до

¹ Початок у № 2 за 2014 р., с. 24–26.

його мети і завдань. Він може бути самостійною акцією, у рамках якої можливе проведення й інших заходів, або ж складовою частиною різних бібліотечних масових дійств.

Бібліокаравани було організовано Миколаївською обласною бібліотечною асоціацією («Знакомьтесь: бібліотеки Николаева»), Дніпропетровською ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія (для дітей, які відпочивають у шкільних таборих влітку) та ін.

«Бібліокараван» – це ще й назва щорічного Форуму публічних бібліотек Росії (започаткований 2002 р.).

Бібліокешинг (від англ. *cache* – схованка) – гра, суть якої полягає в пошуку книжкових скарбів, що можуть бути заховані як у приміщенні бібліотеки, так і поза її межами. Користувачі бібліотеки, котрі виконують роль шукачів скарбів (можливе формування кількох груп, що змагаються між собою), використовуючи підказки (наприклад, записки) або/та відповідаючи на запитання чи виконуючи певні завдання, знаходять схованку за схованкою і, зрештою, дістаються до головного скарбу. До слова, саме в такій ігровій формі в рамках II Форуму молодих бібліотечарів Запорізької області відбулося знайомство бібліотечних фахівців із Запорізькою ОУНБ ім. О. М. Горького, оскільки гра допомагає позитивно налаштуватися на спілкування, розвивати групову згуртованість, вміння визначати своє призначення у групі та знаходити вихід зі складних ситуацій.

Бібліопікнік – акція, що найчастіше проводиться на свіжому повітрі в рамках літніх читань. Користу-

Бібліопікнік у Полонській районній бібліотеці для дітей Хмельницької області

вачам пропонують різноманітні книжкові «частування» з цікавими назвами (бутерброд «Книжковий», «Шашлик-Всезнайко», Арт-десерт тощо). Іноді бібліотечний пікнік організовують і в приміщенні бібліотеки, потурбувавшись про створення відповідної атмосфери.

Бібліотечний бульвар – захід, що проводиться на одній чи кількох вулицях населеного пункту з метою рекламування книги, бібліотеки і читання.

Бібліотечний десант – виїзна акція, котру організують один чи кілька відділів бібліотеки для різних аудиторій, у різних закладах та установах (дитсадки, школи, парки та ін.). Мета – якомога більше розповісти про можливості бібліотеки, розкрити багатство її фонду, привабити нових користувачів.

Бібліотечний non-stop (від англ. *non-stop* – безперервний, безупинний) – формат проведення масового заходу, який триває 10–12 годин або впродовж усього дня чи навіть кількох днів), про що зазначається в його програмі. Захід може бути приурочено до якогось свята, проводитись у рамках Дня відкритих дверей тощо. При цьому бібліотека перетворюється на майданчик для відкритого інтерактивного спілкування з цікавими людьми (письменниками, видавцями, творчими молодіжними колективами та ін.). Приклад – святкові заходи за програмою «17-а сторінка non-stop»

у Херсонській обласній бібліотеці для дітей ім. Дніпрової Чайки з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек (28 вересня 2012 р.).

Бібліошопінг (від англ. *shopping* – відвідування магазинів з метою придбання товарів) – форма масового заходу, під час якого один учасник, прорекламувавши книгу, пропонує іншому «придбати» її (тобто взяти в користування з бібліотечного фонду). Також бібліотекарі намагаються привернути увагу користувачів до книг за допомогою різних маркетингових прийомів (зокрема, використовують музику, світло, кольори, аромати), а при розміщенні «книжкових товарів» ураховують інтереси різних цільових груп.

Бібліошопінг «Вічна магія книги» відбувся в Херсонській обласній бібліотеці для юнацтва ім. Б. Лавреньова.

Бібліошоу – розважальний бібліотечний захід постановочного характеру, що, як правило, проводиться перед публікою (реальними та/або потенційними користувачами бібліотеки) і розрахований на гучний зовнішній ефект.

Буккросинг (від англ. *book* – книга, *crossing* – рух) – рух книголюбів, що діють за принципом «прочитав – передай іншому». Вони цілеспрямовано залишають у спеціальних шафках (на полицях і т. ін.) в людних місцях (книгарні, кафе, вокзали, парки) прочитані книги, щоб інші могли їх почитати. Рух має свої правила. За таким обміном можна простежити в Інтернеті. Головна ідея – «відпустити» книжку в мандрівку світом (звільнити її), таким чином перетворюючи світ на відкриту бібліотеку. Буккросинг зародився в Америці, після того як спеціаліст у галузі інтернет-технологій Р. Хорнбекер, дізнавшись у 2001 р. на одному із сайтів про циркулювання по всьому світові залишених фотоапаратів, вирішив повторити це із книгами. Він залишив 20 видань з пояснювальними написами у холі свого готелю, а через півроку на його сайті було зареєстровано вже 300 активістів, які «відпустили» свої книги у подорож. Згодом виникли буккросингові полиці, що розташовувалися в громадських місцях, молодіжних клубах, книгарнях, бібліотеках, кафе. Незабаром рух поширився Європою, згодом – у країнах СНД. До України буккросинг дійшов у 2005 р.

Упродовж останніх років цей рух став ще популярнішим. За даними офіційного сайту буккросерів (<http://www.bookcrossing.com/about>), у світі налічується 1 324 035 учасників буккросингу та 10 583 782 «звільнених» книг у 132 країнах.

21 квітня 2014 р. вперше відзначено Міжнародний день буккросингу.

Інтерактивна виставка (від англ. *interactive* – «той, що взаємодіє») – виставка, яка містить інтерактивні експонати (елементи) і основною метою якої є залучення користувачів до створення (поповнення) експозиції. Може бути організована як у традиційному вигляді в приміщенні бібліотеки, так і в електронному – на сайті установи.

Прикладом традиційної експозиції може слугувати інтерактивна виставка до Дня закоханих «Я+Ти» у Бібліотеці № 18 сімейного читання Кіровоградської міської ЦБС (2013), на якій демонструвалися найкращі роботи учасників конкурсу малюнка «День Валентина», який було проведено в рамках бібліотечної Мистецької студії. Окрім того, кожен відвідувач мав можливість прикріпити свою валентинку на виставку і висловити в ній свої побажання чи почуття (http://www.cls.ks.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=669%3A2014-06-11-10-39-10&catid=34%3Aexhibitions&Itemid=1).

Ще одним прикладом є загальносистемна інтерактивна виставка «Залізом і кров'ю та силою духа. Генеза і ріст української визвольної ідеї», що розпочала роботу 9 квітня 2014 р. у Центральній міській бібліотеці ім. Лесі Українки м. Херсона. На виставці цієї бібліотеки було представлено, окрім книжок та періодики, аудіодиски, інформацію з Інтернету, надану через QR Code. Користувачів запросили до участі в поповненні виставки. Бібліотекарі допомагали їм скачати необхідну для цього безкоштовну програму QR Code Reader для камери на мобільному телефоні, планшеті. З її допомогою можна швидко закодувати та передати будь-яку інформацію. Ідея виставки – залучити користувачів до її самостійного поповнення інформацією через соціальні мережі (Facebook, ВКонтакте) (http://www.cls.ks.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=669%3A2014-06-11-10-39-10&catid=34%3AE Exhibitions&Itemid=44).

Інформаційний брифінг – сучасний спосіб спілкування з користувачами. На таких заходах у режимі прес-конференції можна не тільки відповідати на запитання користувачів стосовно пошуку інформації, а й проводити тематичні консультації. Брифінги можуть бути як самостійним заходом, так і частиною різних масових бібліотечних форм роботи.

Інформаційний супермаркет – проект, мета якого – створення системи навігації в бібліотеці, максимально адаптованої до потреб користувача для формування комфортного середовища.

Як приклад можна навести проект «Інформаційний супермаркет» Муніципальної установи культури «ЦБС м. Кемерова» (Російська Федерація). Бібліографам цієї ЦБС було запропоновано: відновити і технічно вдосконалити інформацію біля каталогів і картотек; розробити стійкий алгоритм пошуку інформації (плакати, буклети, закладки, електронні продукти, наприклад, візуальні презентації); організувати промо-акції з рекламою власних продуктів і послуг; проводити уроки інформаційної культури для формування навичок самообслуговування під час пошуку інформації; регулярно надавати наочну інформацію про книжкові новинки, виставки, послуги тощо. При реалізації таких проектів важливо забезпечити легкий доступ до знань та інформації в зручному для користувача форматі.

Книжковий дрес-код – форма масового заходу, під час проведення якого презентують книги, котрі можна вважати обов'язковою складовою іміджу сучасної людини.

Книжковий (бібліотечний) фрімаркет (від англ. *freemarket* – безкоштовний магазин) – місце, де можна залишити прочитані чи безоплатно взяті залишені будь-ким книги.

Мета – викликати зацікавленість до читання, розширити читацьке коло інтересів в умовах обмежених ресурсів для придбання книг.

Книжковий фрімаркет у бібліотеці може бути як постійно діючим, так і організованим у формі окремого заходу.

Фрімаркет виник у 1990-х рр. як місце, де можна залишити непотрібні речі чи обміняти їх на інші. Вперше такі акції почали проводити у США: люди, які переїжджали, виносили свої непотрібні речі до будинків та роздавали чи продавали за символічну плату тим, кому вони потрібні. Згодом фрімаркети з'явилися в Європі, потім – у Росії, Україні.

Сторітелінг (від англ. *storytelling* – розповідання історій) – спосіб передання інформації через розповідання історій. Професійним заняттям став у США в 1970-х рр., і сьогодні там діють такі організації, як Національна мережа сторітелінгу (*National Storytelling Network*; <http://www.storynet.org/about/index.html>) та Міжнародний центр сторітелінгу (*International Storytelling Center*; <http://www.storytellingcenter.net/experience/about-isc/>). Також у кінці 1970-х рр. започатковано Гільдію сторітелерів Австралії. У 1993-му створено Товариство сторітелінгу у Великобританії. 20 березня (починаючи з 2009 р.) відзначається Всесвітній день сторітелінгу.

Сторітелінг використовують, щоби розважити, залучити або переконати співрозмовника (аудиторію). Сюжет будується таким чином, щоб зацікавити слухача, заволодіти його увагою та змусити повірити у краще; щоб за позитивним прикладом героя розповіді розв'язати певну проблему чи внутрішній конфлікт тощо. Сторітелінг ще називають перекладом подій у слова, зображення та звуки, часом з імпровізацією й перебільшенням. Його використовують у рекламі, кіно, коучингу, менеджменті, фандрейзингу, політиці тощо. Поєднуючи психологічні, управлінські та інші аспекти, сторітелінг дає можливість не тільки ефективно донести інформацію до людини (групи людей), а й мотивувати на вчинок, домогтися максимально високих результатів.

Залежно від сфери використання сторітелінг поділяють на класичний (його ще називають соціальним або некомерційним) та комерційний. Новий напрям – цифровий сторітелінг, в якому мистецтво розповіді поєднується з використанням технічних засобів для відтворення графіки, тексту, аудіо- або відеозаписів, мелодій, котрі відповідають змісту історії.

Застосовується сторітелінг і в роботі бібліотек. Практики бібліотечної справи зазначають, що саме з розвитком інформаційних технологій спілкування з реальними людьми в реальному часі подекуди стає просто розкішшю, мистецтвом, якого треба навчати і яке варто популяризувати в роботі бібліотеки.

Це не повний перелік сучасних форм роботи та засобів, що використовують у своїй практиці бібліотеки. Ми дякуємо нашим колегам за їх напрацювання в цій сфері та просимо надсилати нам матеріали щодо зазначеної теми для публікації в журналі «Бібліотечна планета».

Список використаних джерел

- 1 березня у Тернополі роздаватимуть нові книги [Електронний ресурс] // Тернопіль Вечірній : сайт. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://t-v.te.ua/podiyi/1-bereznya-u-ternopoli-rozdavatimut-novi-knigi/> (дата звернення: 03.11.2014).
2. Белібова Т. Розвивайся та відпочивай разом з бібліотекою [Електронний ресурс] / Белібова Таїсія. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://bibliomiste4ko.kharkiv.ua/material/publ4/02.pdf> (дата звернення: 03.11.2014).
3. Бібліографічна мозаїка [Електронний ресурс] // Централізована бібліотечна система Шевченківського району м. Києва : сайт. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://shevcbcs.kiev.ua/?path=0/2/1757/9405&id=9425> (дата звернення: 03.11.2014).

4. Бібліопікнік [Електронний ресурс] // Луцька бібліотека-філія № 2 для дітей : блог. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://bibliof2.blogspot.com/2014_05_01_archive.html (дата звернення: 25.06.2014).

5. Був проведений бібліопікнік в рамках проведення літніх читань [Електронний ресурс] // Полонська районна бібліотека для дітей : сайт. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://library-polonne.at.ua/> (дата звернення: 25.06.2014).

6. Буккросинг. Живая книжная полка [Електронний ресурс] // Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека : сайт. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://www.lib.dp.ua/bookcrossing.htm> (дата звернення: 18.06.2014).

7. Буккросинг [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/BookCrossing> (дата звернення: 18.06.2014).

8. Буккросинг: перетворюючи світ на суцільну бібліотеку [Електронний ресурс] // Сумно? : спільнота блогів про культуру. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://sumno.com/article/bukkrosyng-peretvoruyuchy-svit-na-sutsilnu-biblio/> (дата звернення: 18.06.2014).

9. «В поисках сокровищ» – библиокешинг в Центральной детской библиотеке [Електронний ресурс] // Муниципальное бюджетное учреждение «Централизованная библиотечная система» Бавлинского муниципального района Республики Татарстан : сайт. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://www.bavly-cbs.ru/homepage/meropriyatiya/meropriyatiya-2014/943-v-poiskakh-sokrovishch-bibliokeshing-v-tsentralnoj-detskoj-biblioteke> (дата звернення: 03.11.2014).

10. Зустрінемося в юнацькій... [Електронний ресурс] // Методист ОВУ Херсон : блог наук.-метод. від. [Херсон.] обл. 6-ки для юнацтва ім. Б. Лавренюва. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://metobuks.blogspot.com/search/label/бібліошопінг> (дата звернення: 03.11.2014).

11. Инновации [Електронний ресурс] // Страна Читалия : сайт Государственного бюджетного учреждения культуры Республики Хакасия «Хакасская республиканская детская библиотека». – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://страна-читалия.рф/?f_n=46 (дата звернення: 03.11.2014).

12. Интерактивные формы работы с читателями в муниципальных библиотеках [Електронний ресурс] : (метод. рекомендации) / сост.: М. В. Лунева, Л. Л. Леонова ; ГУК «ТОУНБ», сектор науч.-метод. работы. – Тула, 2013. – 19 с. – Режим доступу: <http://www.top-bal.ru/informatika/9478/index.html> (дата звернення: 03.11.2014).

13. Книга і читання у форматі non-stop [Електронний ресурс] // Увімкни бібліотеку! : [блог сайту Херсон. обл. 6-ки для дітей імені Дніпрової Чайки]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://vbpi.blogspot.com/2012/09/non-stop.html#sthash.2VB1P11.dpuf> (дата звернення: 03.11.2014).

14. Могущество мысли и слова: библиокараван [Електронний ресурс] // Восточно-Казахстанская областная универсальная библиотека имени Абая : сайт. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://semylib.kz/?p=1862&lang=ru> (дата звернення: 25.06.2014).

15. Новації в екскурсійній роботі [Електронний ресурс] // Библиомир города Z : библиотеки в Запорожье : [блог сайту Запоріж. ОУНБ ім. О. М. Горького]. – Режим доступу: http://biblmir.blogspot.com/2014/05/blog-post_13.html (дата звернення: 03.11.2014).

16. Педенко П. Трансмедійний сторітелінг. Тренди. Крос-платформеність. Кейси [Електронний ресурс] / Павло Педенко // Літня школа MediaNext. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/PavloPedenko/medianext-24474865#btnNext> (дата звернення: 03.11.2014).

17. Поташникова Г. И. Креативные направления в работе библиографа как драйвер библиографических инноваций [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCcQFjAA&url=http://www.lib.smr.ru/lib2/upload/museum/%D0%9E%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D0%AD%D0%9A%D0%9D%D0%94/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2_%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2.doc&ei=F-bxUu_5DoqJtQaf2IH4Cw&usg=AFQjCNETmetr75RizIE4QHx74f4mA7Bew (дата звернення: 06.11.2014).

18. Приглашаем на Библиотечный non-stop! [Електронний ресурс] // Библиоград : [сайт Самар. обл. юнош. 6-ки]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://soub.ru/node/695> (дата звернення: 04.11.2014).

19. Старт Библиокаравану дан на земле многонационального района [Електронний ресурс] // КТВ [Котельниково-ТВ] : сайт. – Режим доступу: <http://kotelnikovo-tv.ru/component/tag/национальности.html> (дата звернення: 25.06.2014).

20. Тараненко Т. С. Библиокараван шагает по Сибири! [Електронний ресурс] / Т. С. Тараненко // Соврем. 6-ка. – 2013. – № 9. – Режим доступу: [http://sb.litera-ml.ru/assets/files/Fulltext/bibliokaravan_2013_9\(1\).pdf](http://sb.litera-ml.ru/assets/files/Fulltext/bibliokaravan_2013_9(1).pdf) (дата звернення: 18.06.2014).

21. У сторітелери піду... [Електронний ресурс] // Бібліотечний блог для молоді Тернопілля : [блог Тернопілля. обл. 6-ки для молоді]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://youthtyl.blogspot.com/2013/03/blog-post_1471.html (дата звернення: 04.11.2014).

22. О буккросинге [Електронний ресурс] // Bookcrossing.com: книги, которые вы читаете, и люди, которых вы встречаете : сайт. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.bookcrossing.com/about> (дата звернення: 04.11.2014).

Матеріал опрацювала

С. Ковальчук,

канд. культурології, завідувач сектору
Національної парламентської бібліотеки України